Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

21. března 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v občanských věcech – Příslušnost, uznávání a výkon soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – Nařízení (EU) č. 1215/2012 – Článek 45 – Odmítnutí uznat rozhodnutí – Článek 71 – Vztah tohoto nařízení k úmluvám upravujícím konkrétní oblast – Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR) – Článek 31 odst. 3 – Překážka věci zahájené – Dohoda o určení příslušnosti – Pojem ‚veřejný pořádek'"

Ve věci C-90/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Nejvyšší soud Litvy) ze dne 10. února 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 10. února 2022, v řízení

„Gjensidige" ADB

za účasti:

„Rhenus Logistics" UAB,

„ACC Distribution" UAB,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení: A. Arabadžev, předseda senátu, T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin (zpravodaj) a I. Ziemele, soudci,

generální advokát: N. Emiliou,

za soudní kancelář: R. Stefanova-Kamiševa, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 23. března 2023,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za „Gjensidige" ADB: G. Raišutienė, advokatė,

– za „Rhenus Logistics" UAB: V. Jurkevičius a E. Sinkevičius, advokatai,

* Jednací jazyk: litevština.

– za litevskou vládu: V. Kazlauskaitė-Švenčionienė a E. Kurelaitytė, jako zmocněnkyně,

– za Evropskou komisi: P. Messina, S. Noë a A. Steiblytė, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 14. prosince 2023,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 45 odst. 1 písm. a) a e) bodu ii) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1) a článku 71 tohoto nařízení jednak ve spojení s články 25, 29, jakož i článkem 31 uvedeného nařízení a jednak ve světle bodů 21 a 22 odůvodnění tohoto nařízení.

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi pojišťovnou „Gjensidige“ ADB a společností „Rhenus Logistics“ UAB, přepravní společností, ve věci odškodného, jež Gjensidige vyplatila společnosti „ACC Distribution“ UAB z titulu náhrady škody, kterou tato společnost utrpěla v rámci plnění smlouvy o mezinárodní přepravě uzavřené se společností Rhenus Logistics.

Právní rámec

Nařízení č. 1215/2012

3 Body 3, 4, 21, 22, 30 a 34 odůvodnění nařízení č. 1215/2012 stanoví:

„(3) Unie si stanovila cíl udržovat a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva, mimo jiné tím, že usnadní přístup ke spravedlnosti, zejména uplatňováním zásady vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských věcech. […]

(4) […] Je nezbytné přijmout ustanovení, která umožní sjednotit pravidla pro určení příslušnosti v občanských a obchodních věcech v mezinárodním ohledu a zajistí rychlé a jednoduché uznávání a výkon rozhodnutí přijatých v členských státech.

[…]

(21) V zájmu harmonického výkonu spravedlnosti je nezbytné minimalizovat možnost souběžných řízení a zajistit, aby v různých členských státech nebyla vydána vzájemně neslučitelná rozhodnutí. Měl by existovat jasný a účinný mechanismus pro řešení souběžně probíhajících řízení, a rovněž pro zamezení obtíží vyplývajících z rozdílů mezi jednotlivými členskými státy, pokud jde o stanovení doby, kdy se věc považuje za projednávanou. Pro účely tohoto nařízení by měla být tato doba stanovena samostatně.

(22) Pro posílení účinnosti dohod o výlučné volbě soudu a zabránění nekalým praktikám při vedení sporu je třeba stanovit výjimku z obecného ustanovení o litispendenci, aby bylo možné uspokojivě řešit konkrétní situace, v něž mohou vyústit souběžná řízení. Tak je tomu v situaci, kdy u soudu, který nebyl určen v dohodě o výlučné volbě soudu, bylo zahájeno

řízení a později bylo u takto určeného soudu zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami. V takovém případě je soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, povinen přerušit řízení, jakmile určený soud zahájil řízení a dokud takto určený soud neprohlásí, že podle dohody o výlučné volbě soudu není příslušný. Tím se má zajistit, aby v takových případech byla dána určenému soudu přednost v rozhodování o platnosti dohody a o rozsahu uplatnění dohody na spory probíhající u tohoto soudu. Určený soud by měl mít možnost zahájit soudní řízení bez ohledu na to, zda jiný než určený soud již rozhodl o přerušení řízení.

[…]

[…]

(30) Strana, která napadá výkon rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, by měla být v co největší míře a v souladu s právním řádem dožádaného členského státu oprávněna uplatnit v rámci stejného řízení kromě důvodů pro odepření stanovených v tomto nařízení i důvody pro odepření stanovené ve vnitrostátním právu a to ve lhůtách stanovených tímto právem.

K odepření uznání rozhodnutí by však mělo dojít pouze v případě, že je dán jeden nebo více důvodů stanovených v tomto nařízení.

[…]

(34) Měla by být zajištěna kontinuita mezi [úmluvou ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), dále jen „Bruselská úmluva“], [nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42)] a tímto nařízením a za tímto účelem by měla být přijata přechodná ustanovení. Stejná potřeba kontinuity trvá, i pokud jde o výklad Bruselské úmluvy z roku 1968 a nařízení, která ji nahrazují, Soudním dvorem Evropské unie.“

4 Kapitola II nařízení č. 1215/2012 obsahuje oddíl 6, nadepsaný „Výlučná příslušnost“, který se skládá pouze z článku 24 tohoto nařízení. Tento článek určuje soudy, které mají výlučnou příslušnost k rozhodování sporů ve věcech, které vyjmenovává, bez ohledu na bydliště stran.

5 Kapitola II uvedeného nařízení obsahuje rovněž oddíl 7, nadepsaný „Ujednání o příslušnosti“. Článek 25 téhož nařízení, který je součástí tohoto oddílu, stanoví v odstavci 1:

„Bez ohledu na bydliště stran, dohodnou-li se tyto strany, že v již vzniklém nebo budoucím sporu z určitého právního vztahu má příslušnost soud nebo soudy některého členského státu, je příslušný soud nebo soudy tohoto státu, pokud tato dohoda není z hlediska své věcné platnosti podle práva tohoto členského státu neplatná. Pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost výlučná. […]“

6 Článek 29 nařízení č. 1215/2012 stanoví:

„1. Aniž je dotčeno ustanovení čl. 31 odst. 2, je-li u soudů různých členských států zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení do doby, dokud se neurčí jako příslušný ten soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první.

2. V případech uvedených v odstavci 1 a na žádost soudu, u něhož bylo zahájeno řízení, jakýkoli jiný soud, u něhož bylo zahájeno řízení v téže věci, neprodleně informuje prvně uvedený soud o dni, kdy u něj bylo zahájeno řízení podle článku 32.

3. Jakmile je určen jako příslušný ten soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepříslušný ve prospěch prvního soudu.“

7 Článek 31 tohoto nařízení stanoví:

„1. Je-li pro určité řízení dána výlučná příslušnost více soudů, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepříslušný ve prospěch soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první.

2. Aniž je dotčen článek 26, je-li řízení zahájeno u soudu členského státu, jemuž dohoda uvedená v článku 25 svěřuje výlučnou příslušnost, přeruší soudy jiného členského státu řízení, dokud soud, u něhož bylo zahájeno řízení na základě dohody, neprohlásí, že podle dohody není příslušný.

3. Určil-li soud stanovený v dohodě svou příslušnost v souladu s dohodou, soud jiného členského státu se prohlásí za nepříslušný ve prospěch tohoto soudu.

[…]“

8 Článek 36 odst. 1 uvedeného nařízení zní takto:

„Rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v ostatních členských státech uznávána, aniž je vyžadováno zvláštní řízení.“

9 Článek 45 téhož nařízení stanoví:

„1. Na návrh kterékoli dotčené strany se uznání rozhodnutí odepře:

a) je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného členského státu;

[…]

e) je-li rozhodnutí v rozporu s:
   i) kapitolou II oddíly 3, 4 nebo 5, pokud je žalovanou stranou pojistník, pojištěný, osoba oprávněná z pojistné smlouvy, poškozený, spotřebitel nebo zaměstnanec, nebo
   ii) kapitolou II oddílem 6.

[…]

3. Aniž je dotčen odst. 1 písm. e), příslušnost soudu původu nelze přezkoumat. Hledisko veřejného pořádku podle odst. 1 písm. a) nelze použít v případě pravidel pro určení příslušnosti.

[…]“

10 Článek 71 nařízení č. 1215/2012 stanoví:

„1. Tímto nařízením nejsou dotčeny úmluvy, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech.

2. Aby byl zajištěn jednotný výklad, použije se odstavec 1 tímto způsobem:

[…]

b) rozhodnutí, která vydal v členském státě soud, který svou příslušnost založil v souladu s takovou úmluvou o zvláště vymezené věci, jsou v ostatních členských státech uznávána a vykonávána v souladu s tímto nařízením.

Stanoví-li úmluva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu i dožádaný členský stát, podmínky uznání a výkonu rozhodnutí, použijí se tyto podmínky. V každém případě je však možno použít ustanovení tohoto nařízení o uznávání a výkonu rozhodnutí.“

CMR

11 Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě, podepsaná v Ženevě dne 19. května 1956, ve znění protokolu podepsaného v Ženevě dne 5. července 1978 (dále jen „CMR“), se podle svého čl. 1 odst. 1 vztahuje „na každou smlouvu o přepravě zásilek za úplatu silničním vozidlem, jestliže místo převzetí zásilky a předpokládané místo jejího dodání […] leží ve dvou různých státech, z nichž alespoň jeden je smluvním státem této úmluvy […] bez ohledu na trvalé bydliště a státní příslušnost stran.“

12 CMR byla sjednána v rámci Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů. K této úmluvě přistoupilo více než 50 států, mezi nimi všechny členské státy Evropské unie.

13 Článek 31 Úmluvy CMR stanoví:

„1. Spory vzniklé z přeprav podléhajících této Úmluvě může žalobce vést, pokud je nevede u soudů smluvních států určených dohodou stran, u soudů toho státu, na jehož území

a) má žalovaný trvalé bydliště, hlavní sídlo podniku nebo pobočku anebo jednatelství, jejichž prostřednictvím byla přepravní smlouva uzavřena, nebo

b) leží místo, kde byla zásilka převzata k přepravě nebo místo určené k jejímu vydání;

u jiných soudů nemůže žalobce spor vést.

[…]

3. Stal-li se ve sporu uvedeném v odstavci 1 tohoto článku rozsudek vynesený soudem některého ze smluvních států v tomto státě vykonatelným, stává se vykonatelným i ve všech ostatních smluvních státech, jakmile byly splněny v příslušném státě předepsané formality. Tyto formality nemohou však být základem pro obnovu řízení.

[…]“

14 Článek 41 odst. 1 CMR stanoví:

„Všechna ujednání, která se přímo nebo nepřímo odchylují od ustanovení této Úmluvy, jsou s výjimkou ustanovení článku 40 neplatná a právně neúčinná. Neplatnost takových ujednání nemá za následek neplatnost ostatních ustanovení smlouvy.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

15 Společnosti ACC Distribution a Rhenus Logistics uzavřely smlouvu, jíž se posledně uvedená zavázala k přepravě nákladu počítačového vybavení z Nizozemska do Litvy (dále jen „předmětná smlouva o mezinárodní přepravě“).

16 Vzhledem k tomu, že část zboží byla během přepravy odcizena, zaplatila Gjensidige na základě pojistné smlouvy společnosti ACC Distribution náhradu škody ve výši 205 108,89 eura.

17 Dne 3. února 2017 podala Rhenus Logistics u rechtbank Zeeland-West-Brabant (soud pro Zeeland – West Brabant, Nizozemsko) žalobu na omezení své odpovědnosti.

18 Společnosti ACC Distribution a Gjensidige navrhly uvedenému soudu, aby se prohlásil za nepříslušný k rozhodnutí o této žalobě nebo aby řízení přerušil z důvodu, že se společnosti ACC Distribution a Rhenus Logistics dohodly na příslušnosti litevských soudů k rozhodování sporů vzniklých z plnění předmětné smlouvy o mezinárodní přepravě.

19 Rozhodnutím ze dne 23. srpna 2017 uvedený soud návrh společností ACC Distribution a Gjensidige zamítl. V tomto ohledu konstatoval, že dohoda o příslušnosti uzavřená mezi společnostmi ACC Distribution a Rhenus Logistics je podle čl. 41 odst. 1 CMR neplatná a nemá žádný účinek, jelikož vedla k omezení volby příslušných soudů podle článku 31 CMR.

20 Dne 19. září 2017 podala společnost Gjensidige u Kauno apygardos teismas (Krajský soud v Kaunasu, Litva) regresní žalobu, kterou se domáhala toho, aby bylo společnosti Rhenus Logistics uloženo zaplatit jí částku 205 108,89 eura, kterou vyplatila společnosti ACC Distribution z titulu náhrady škody.

21 Usnesením ze dne 12. března 2018 Kauno apygardos teismas (Krajský soud v Kaunasu) přerušil řízení do doby, než vydá konečné rozhodnutí rechtbank Zeeland-West-Brabant (Soud pro Zeeland – West Brabant).

22 Rozsudkem ze dne 25. září 2019 rechtbank Zeeland-West-Brabant (Soud pro Zeeland – West Brabant) prohlásil, že odpovědnost společnosti Rhenus Logistics vůči společnostem ACC Distribution a Gjensidige je omezená a nemůže překročit výši náhrady škody stanovenou v čl. 23 odst. 3 CMR. Proti tomuto rozhodnutí nebylo podáno odvolání, takže nabylo právní moci.

23 Na základě uvedeného rozhodnutí zaplatila Rhenus Logistics společnosti Gjensidige částku 40 854,20 eura navýšenou o úroky z titulu své takto omezené odpovědnosti za škodu vzniklou společnosti ACC Distribution. V důsledku toho se Gjensidige v odpovídající výši vzdala svého nároku na náhradu škody vůči společnosti Rhenus Logistics.

24 Rozhodnutím ze dne 22. května 2020 Kauno apygardos teismas (Krajský soud v Kaunasu) odmítl regresní žalobu podanou společností Gjensidige z důvodu, že ve věci, která mu byla předložena, nemůže rozhodovat z důvodu překážky věci pravomocně rozsouzené, která se pojí k rozhodnutí rechtbank Zeeland-West-Brabant (Soud pro pro Zeeland-West-Brabant) ze dne 25. září 2019.

25 Usnesením ze dne 25. února 2021 Lietuvos apeliacinis teismas (Odvolací soud Litvy) potvrdil rozhodnutí Kauno apygardos teismas (Krajský soud v Kaunasu) ze dne 22. května 2020 z důvodu, že v projednávané věci jsou pro rozhodnutí o otázce příslušnosti relevantní jak ustanovení nařízení č. 1215/2012, tak ustanovení CMR. Podle čl. 31 odst. 1 CMR přitom platí, že i v případě, že strany předmětné smlouvy o mezinárodní přepravě uzavřely dohodu o příslušnosti, může být spor vzniklý mezi stranami předložen podle volby žalobce soudům příslušným podle čl. 31 odst. 1 písm. a) nebo b) CMR.

26 Gjensidige podala proti tomuto usnesení kasační opravný prostředek k Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Nejvyšší soud Litvy), který je předkládajícím soudem. Na podporu tohoto kasačního opravného prostředku společnost Gjensidige uvedla, že v případě kolize mezi pravidly příslušnosti obsaženými v CMR a v nařízení č. 1215/2012 musí mít přednost čl. 25 odst. 1 tohoto nařízení, jelikož toto ustanovení kvalifikuje jako výlučnou příslušnost tu, kterou se strany dohodly svěřit určitému soudu členského státu.

27 S odkazem zejména na rozsudky ze dne 4. května 2010, TNT Express Nederland (C-533/08, EU:C:2010:243), ze dne 19. prosince 2013, Nipponka Insurance (C-452/12, EU:C:2013:858) a ze dne 4. září 2014, Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145), má předkládající soud za to, že na otázky mezinárodní příslušnosti, které vyvstávají v rámci takových sporů, jako je spor ve věci, která mu byla předložena, se v zásadě použijí ustanovení CMR, včetně jejího článku 31. Dohoda o příslušnosti tedy nesvěřuje výlučnou příslušnost soudům určeným stranami, jelikož žalobce může podat návrh na zahájení řízení u jednoho ze soudů příslušných na základě tohoto článku 31. Uvedený soud navíc konstatuje, že v projednávané věci jsou žaloby podané v Nizozemsku a v Litvě totožné, jelikož mají stejný právní důvod a tentýž předmět.

28 Předkládající soud si však klade otázku ohledně slučitelnosti článku 31 CMR s nařízením č. 1215/2012, jelikož tento článek umožňuje nepřihlížet k dohodám o příslušnosti.

29 Podle uvedeného soudu totiž nařízení č. 1215/2012 sice stanoví obecné pravidlo překážky věci zahájené založené na přednosti soudu, který zahájil řízení jako první, avšak čl. 31 odst. 2 a 3 tohoto nařízení stanoví z tohoto pravidla výjimku v případech, kdy byla uzavřena dohoda o příslušnosti. Z bodu 22 odůvodnění uvedeného nařízení vyplývá, že cílem této výjimky je posílení účinnosti dohod o výlučné volbě soudu a zabránění nekalým praktikám při vedení sporu.

30 Předkládající soud uvádí, že CMR a nařízení č. 1215/2012 přistupují k dohodám o příslušnosti zcela odlišně. Podle uvedeného soudu čl. 25 odst. 1 tohoto nařízení stanoví, že založení příslušnosti dohodou smluvních stran je v zásadě výlučné. Naproti tomu podle článku 31 CMR nemá soud určený dohodou o příslušnosti výlučnou příslušnost. Režim příslušnosti upravený v článku 31 CMR tedy nevytváří překážku nekalým praktikám při vedení sporu, a dokonce je podporuje.

31 Předkládající soud poznamenává, že nařízení č. 1215/2012 neupravuje přímo právní důsledky porušení pravidel překážky věci zahájené v případě, kdy byla uzavřena dohoda o příslušnosti. Toto nařízení zejména výslovně nestanoví důvod pro odmítnutí uznání soudního rozhodnutí vydaného v jiném členském státě v rozporu s takovou dohodou.

32 Předkládající soud si však klade otázku, zda by ustanovení nařízení č. 1215/2012 neměla být zejména s ohledem na vůli unijního normotvůrce posílit účinnost dohod o volbě soudu vykládána v tom smyslu, že rozšiřují ochranu takových dohod i na uznávání a výkon soudních rozhodnutí.

33 Kromě toho předkládající soud podotýká, že pokud se soud, který nebyl určen dohodou o příslušnosti, prohlásí za příslušný, hrozí, že žalovaný bude překvapen, jak pokud jde o soud, který bude věc projednávat, tak i případně, pokud jde o právo rozhodné pro meritum sporu.

34 Předkládající soud má tedy pochybnosti o tom, že taková situace, kdy použití pravidel vyplývajících z takové mezinárodní úmluvy, jako je CMR, umožňuje vyloučit dohodu stran jak o soudní příslušnosti, tak o právu použitelném ve stejné věci, je slučitelná se základními zásadami spravedlivého procesu a s cíli sledovanými nařízením č. 1215/2012, takže vyvstávají otázky souladu s veřejným pořádkem.

35 Za těchto podmínek se Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Nejvyšší soud Litvy) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Může být článek 71 [nařízení č. 1215/2012] s ohledem na články 25, 29 a 31, jakož i body 21 a 22 odůvodnění tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že umožňuje použití článku 31 [CMR] i v případech, kdy je spor spadající do působnosti obou těchto právních předpisů předmětem dohody o příslušnosti?

2) Lze s ohledem na cíl [unijního] normotvůrce posílit ochranu dohod o příslušnosti v Evropské unii vykládat čl. 45 odst. 1 písm. e) bod ii) nařízení č. 1215/2012 šířeji, a to tak, že se vztahuje nejen na oddíl 6 kapitoly II tohoto nařízení, ale i na její oddíl 7?

3) Lze pojem ‚veřejný pořádek' použitý v nařízení č. 1215/2012 po posouzení specifik situace a z ní vyplývajících právních důsledků vykládat tak, že zahrnuje důvod pro neuznání rozhodnutí soudu jiného členského státu v případě, že použití takové zvláštní smlouvy, jako je [CMR], zakládá právní situaci, v níž není ve stejné věci respektována jak dohoda o příslušnosti, tak dohoda o rozhodném právu?"

K předběžným otázkám

Úvodní poznámky

36 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda se soud členského státu může prohlásit za příslušný k rozhodnutí o žalobě podané na základě smlouvy o mezinárodní přepravě, i když tato smlouva obsahuje dohodu o příslušnosti soudů jiného členského státu.

37 Podstatou druhé a třetí otázky předkládajícího soudu je pak to, zda soud členského státu může odmítnout uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu, který se prohlásil za příslušný, přestože existuje taková dohoda o příslušnosti.

38 V tomto ohledu je třeba nejprve zkoumat, zda by soud členského státu mohl skutečně odmítnout uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu o žalobě podané na základě smlouvy o mezinárodní přepravě z důvodu, že se posledně uvedený soud prohlásil za příslušný, přestože existuje dohoda o příslušnosti ve prospěch jiných soudů, a to bez ohledu na to, zda se soud tohoto jiného členského státu prohlásil za příslušný právem, či nikoli.

39 V této souvislosti je třeba určit, zda tato otázka musí být zkoumána z hlediska nařízení č. 1215/2012, nebo CMR, jelikož v projednávané věci je nesporné, že předmětná smlouva o mezinárodní přepravě spadá do působnosti jak tohoto nařízení, tak této úmluvy.

40 Vzhledem k tomu, že nařízení č. 1215/2012 zrušilo a nahradilo nařízení č. 44/2001, které nahradilo Bruselskou úmluvu, platí výklad, který Soudní dvůr podal v souvislosti s ustanoveními jednoho z těchto právních předpisů, rovněž pro ustanovení ostatních předpisů, pokud tato ustanovení mohou být považována za rovnocenná (rozsudek ze dne 16. listopadu 2023, Roompot Service, C-497/22, EU:C:2023:873, bod 21 a citovaná judikatura).

41 Jak uvedl generální advokát v bodě 78 svého stanoviska, taková úmluva upravující zvláštní oblast, jako je CMR, má podle článku 71 nařízení č. 1215/2012 přednost před tímto nařízením. Článek 71 odst. 1 uvedeného nařízení totiž stanoví, že tímto nařízením nejsou dotčeny úmluvy, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech. Kromě toho podle čl. 71 odst. 2 druhého pododstavce první věty téhož nařízení platí, že stanoví-li úmluva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu a dožádaný členský stát, podmínky uznání a výkonu rozhodnutí, použijí se tyto podmínky. Unijní normotvůrce tedy stanovil, že v případě souběhu pravidel se použijí tyto úmluvy (obdobně viz rozsudek ze dne 4. května 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, body 46 a 47).

42 V projednávané věci je třeba uvést, že podle čl. 31 odst. 3 CMR platí, že stal-li se rozsudek vydaný soudem některého ze smluvních států v tomto státě vykonatelným, stává se vykonatelným i ve všech ostatních smluvních státech, jakmile byly splněny v příslušném státě předepsané formality, avšak tyto formality nemohou být základem pro obnovu řízení.

43 Nicméně zaprvé i za předpokladu, že by čl. 31 odst. 3 CMR, který upravuje vykonatelnost, mohl být kvalifikován rovněž jako pravidlo pro uznávání, které musí být použito na základě čl. 71 odst. 1 a 2 nařízení č. 1215/2012, je nutno uvést, že tento čl. 31 odst. 3 pouze podřizuje výkon „rozsudku“ ve smyslu tohoto ustanovení splnění formalit stanovených za tímto účelem v dotčené zemi, přičemž v této souvislosti pouze upřesňuje, že tyto formality nemohou být základem pro obnovu řízení.

44 V této souvislosti je třeba zohlednit čl. 71 odst. 2 první pododstavec písm. b) a druhý pododstavec druhou větu nařízení č. 1215/2012, z nichž vyplývá, že rozhodnutí vydaná v členském státě soudem, který svou příslušnost založil v souladu s takovou úmluvou o zvláště vymezené věci, musí být v ostatních členských státech uznávána a vykonávána v souladu s tímto nařízením, jehož ustanovení lze v každém případě použít, i když tato úmluva stanoví podmínky pro uznání a výkon těchto rozhodnutí.

45 Zadruhé z judikatury Soudního dvora každopádně vyplývá, že podle čl. 71 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 sice platí, že spadá-li spor do působnosti zvláštní úmluvy, jejímiž stranami jsou členské státy, je v zásadě třeba tuto úmluvu použít, avšak to nemění nic na tom, že použitím takové úmluvy nesmí být dotčeny takové zásady, které jsou základem justiční spolupráce v občanských a obchodních věcech v rámci Unie, jako jsou zásady volného pohybu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, předvídatelnosti příslušných soudů, a tudíž právní jistoty pro strany sporu, řádného výkonu spravedlnosti, minimalizace rizika souběžných řízení, jakož i vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v rámci Unie (obdobně viz rozsudek ze dne 4. května 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, body 45 a 49).

46 Pokud jde konkrétně o zásadu vzájemné důvěry, soud dožádaného státu není v žádném případě v lepším postavení než soud členského státu původu, aby rozhodl o příslušnosti posledně uvedeného soudu, takže nařízení č. 1215/2012 neumožňuje, až na několik omezených výjimek, přezkum příslušnosti soudu jednoho členského státu soudem jiného členského státu (obdobně viz rozsudek ze dne 4. května 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, bod 55 a citovaná judikatura).

47 Otázku, zda soud členského státu může odmítnout uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu o žalobě podané na základě smlouvy o mezinárodní přepravě z důvodu, že se posledně uvedený soud prohlásil za příslušný, přestože byla uzavřena dohoda o příslušnosti ve prospěch jiných soudů, je třeba za těchto podmínek posoudit ve světle nařízení č. 1215/2012.

48 Nařízení č. 1215/2012 obsahuje v článku 45 zvláštní ustanovení o odepření uznání soudního rozhodnutí. Druhá a třetí otázka se vztahují právě k tomuto ustanovení, a proto by měly být posouzeny společně a na prvním místě.

Ke druhé a třetí otázce

49 Podstatou druhé a třetí otázky předkládajícího soudu je, zda ustanovení čl. 45 odst. 1 písm. a) a e) bod ii) nařízení č. 1215/2012 musí být vykládána v tom smyslu, že umožňují soudu členského státu odmítnout uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu z toho důvodu, že se posledně uvedený soud prohlásil v rozporu s dohodou o příslušnosti ve smyslu článku 25 tohoto nařízení, která je součástí smlouvy o mezinárodní přepravě, za příslušný k rozhodnutí o žalobě podané na základě této smlouvy.

50 Úvodem je třeba připomenout, že výklad ustanovení unijního práva vyžaduje, aby bylo zohledněno nejen znění takového ustanovení, ale i kontext, do něhož je zasazeno, jakož i cíle a účel, které sleduje akt, jehož je součástí (rozsudek ze dne 22. června 2023, Pankki S, C-579/21, EU:C:2023:501, bod 38 a citovaná judikatura).

51 Pokud jde zaprvé o čl. 45 odst. 1 písm. a) nařízení č. 1215/2012, z jeho znění vyplývá, že se uznání rozhodnutí na návrh kterékoli dotčené strany odepře, je-li toto uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného členského státu.

52 Článek 45 odst. 3 druhá věta nařízení č. 1215/2012 přitom v tomto kontextu upřesňuje, že hledisko veřejného pořádku podle čl. 45 odst. 1 písm. a) nelze použít v případě pravidel pro určení příslušnosti.

53 Z výkladu čl. 45 odst. 1 písm. a) nařízení č. 1215/2012 ve spojení s jeho odst. 3 druhou větou tedy vyplývá, že tento čl. 45 odst. 1 písm. a) neumožňuje soudu členského státu odmítnout uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu z toho důvodu, že se posledně uvedený soud prohlásil za příslušný, přestože byla uzavřena dohoda o příslušnosti soudů jiného členského státu, než je stát, do jehož jurisdikce spadá.

54 Pokud jde zadruhé o čl. 45 odst. 1 písm. e) bod ii) nařízení č. 1215/2012, podle tohoto ustanovení se uznání rozhodnutí na návrh kterékoli dotčené strany odepře, je-li rozhodnutí v rozporu s oddílem 6 kapitoly II tohoto nařízení, který upravuje výlučnou příslušnost.

55 Tento oddíl 6 je složen pouze z článku 24 nařízení č. 1215/2012, který určuje soudy, jež jsou jako jediné příslušné k rozhodování ve věcech, které vyjmenovává, bez ohledu na bydliště stran.

56 Právě v tomto kontextu se předkládající soud táže, zda nemá být čl. 45 odst. 1 písm. e) bod ii) nařízení č. 1215/2012 vykládán šířeji v tom smyslu, že by uznání rozhodnutí mohlo být odepřeno rovněž tehdy, pokud by bylo v rozporu s ustanoveními oddílu 7 kapitoly II tohoto nařízení, jehož součástí je zejména článek 25 tohoto nařízení, který upravuje ujednání o příslušnosti prostřednictvím dohody o příslušnosti.

57 V této souvislosti umožňuje jasné a jednoznačné znění čl. 45 odst. 1 písm. e) bodu ii) nařízení č. 1215/2012 samo o sobě dospět k závěru, že je takový široký výklad tohoto ustanovení vyloučen, neboť by to vedlo k jeho výkladu *contra legem*.

58 Podle judikatury Soudního dvora nemůže být výsledkem výkladu ustanovení unijního práva odstranění jakéhokoli užitečného účinku jasného a přesného znění tohoto ustanovení. Soudní dvůr se tedy v případě, kdy smysl ustanovení unijního práva jednoznačně vyplývá ze samotného znění tohoto ustanovení, nemůže od tohoto výkladu odchýlit (rozsudek ze dne 23. listopadu 2023, Ministarstvo financija, C-682/22, EU:C:2023:920, bod 31 a citovaná judikatura).

59 Doslovný výklad čl. 45 odst. 1 písm. a) a e) bodu ii) nařízení č. 1215/2012 v tom smyslu, že tato ustanovení neumožňují soudu členského státu odmítnout uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu z důvodu, že se tento soud prohlásil za příslušný v rozporu s dohodou o příslušnosti, je každopádně podpořen kontextem uvedených ustanovení, jakož i cíli a účelem, které toto nařízení sleduje.

60 Je totiž třeba uvést, že v souladu se zásadou vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských věcech uvedenou v bodě 3 odůvodnění nařízení č. 1215/2012 stanoví čl. 36 odst. 1 tohoto nařízení, že rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v ostatních členských státech uznávána, aniž je vyžadováno zvláštní řízení. Cílem tohoto nařízení je, jak vyplývá z bodu 4 jeho odůvodnění, zajistit rychlé a jednoduché uznávání a výkon rozhodnutí přijatých v členských státech.

61 Naproti tomu, jak je uvedeno v bodě 30 odůvodnění nařízení č. 1215/2012, k odepření uznání rozhodnutí by mělo dojít pouze v případě, že je dán jeden nebo více důvodů pro odepření stanovených v tomto nařízení. V této souvislosti čl. 45 odst. 1 uvedeného nařízení taxativně vyjmenovává důvody pro odepření uznání rozhodnutí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. dubna 2022, H Limited, C-568/20, EU:C:2022:264, bod 31).

62 Zaprvé, pokud jde o výhradu veřejného pořádku uvedenou v čl. 45 odst. 1 písm. a) nařízení č. 1215/2012, tato výhrada musí být vykládána restriktivně, jelikož představuje překážku pro dosažení jednoho ze základních cílů tohoto nařízení, takže důvod pro neuznání rozhodnutí vycházející z porušení veřejného pořádku dožádaného členského státu může být účinně uplatněn pouze ve výjimečných případech (obdobně viz rozsudek ze dne 7. září 2023, Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, bod 32 a citovaná judikatura).

63 Ačkoli je členským státům v zásadě ponechána volnost určit na základě výhrady uvedené v čl. 45 odst. 1 písm. a) nařízení č. 1215/2012 požadavky vyplývající z jejich veřejného pořádku v souladu s jejich vlastními pojetími, spadá určení mezí tohoto pojmu do oblasti výkladu tohoto nařízení (obdobně viz rozsudek ze dne 7. září 2023, Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, bod 33 a citovaná judikatura).

64 I když tedy Soudnímu nepřísluší definovat obsah pojmu „veřejný pořádek členského státu“, přísluší mu kontrolovat meze, v jejichž rámci může soud členského státu tento pojem použít k tomu, aby neuznal rozhodnutí vydané v jiném členském státě (rozsudek ze dne 7. září 2023, Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, bod 34 a citovaná judikatura).

65 V tomto ohledu podle ustálené judikatury platí, že soud dožádaného členského státu není oprávněn odmítnout uznání nebo výkon tohoto rozhodnutí jen proto, že existuje rozdíl mezi právním pravidlem použitým soudem členského státu původu a právním pravidlem, které by použil soud dožádaného členského státu, kdyby mu byl spor předložen. Stejně tak nemůže soud dožádaného členského státu přezkoumávat správnost právních nebo skutkových posouzení provedených soudem členského státu původu (rozsudek ze dne 25. května 2016, Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, bod 41 a citovaná judikatura).

66 Použití výhrady veřejného pořádku stanovené v čl. 45 odst. 1 písm. a) nařízení č. 1215/2012 přichází v úvahu pouze v případě, že by uznání nebo výkon rozhodnutí vydaného v jiném členském státě nepřijatelným způsobem narušovaly právní řád dožádaného členského státu, neboť by byla dotčena některá základní zásada. Aby byl respektován zákaz přezkoumávání rozhodnutí vydaného v jiném členském státě ve věci samé, musel by zásah představovat zjevné porušení právního pravidla považovaného v právním řádu dožádaného členského státu za zásadní, nebo práva, které je v tomto právním řádu uznáváno za základní (obdobně viz rozsudek ze dne 7. září 2023, Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, bod 35 a citovaná judikatura).

67 Zadruhé, pokud jde o pravidla pro určení příslušnosti stanovená v nařízení č. 1215/2012, jeho článek 45 umožňuje odepřít uznání rozhodnutí z důvodu porušení těchto pravidel pouze v případech uvedených v odst. 1 písm. e) tohoto článku.

68 Kromě možnosti uvedené v čl. 45 odst. 1 písm. e) bodu ii) nařízení č. 1215/2012 odmítnout uznání rozhodnutí, pokud je toto rozhodnutí v rozporu s ustanoveními oddílu 6 kapitoly II tohoto nařízení, lze tedy uznání rozhodnutí odmítnout podle čl. 45 odst. 1 písm. e) bodu i) uvedeného nařízení pouze tehdy, je-li rozhodnutí v rozporu s ustanoveními oddílů 3, 4 nebo 5 kapitoly II téhož nařízení, pokud je žalovanou stranou pojistník, pojištěný, osoba oprávněná z pojistné smlouvy, poškozený, spotřebitel nebo zaměstnanec. To potvrzuje čl. 45 odst. 3 nařízení č. 1215/2012, který stanoví, že aniž je dotčen čl. 45 odst. 1 písm. e) tohoto nařízení, nelze příslušnost soudu původu přezkoumávat v rámci posuzování případného odepření uznání rozhodnutí přijatého tímto soudem.

69 V projednávané věci předkládající soud zaprvé poznamenává, že cílem nařízení č. 1215/2012 je, jak vyplývá z bodu 22 jeho odůvodnění, posílit účinnost dohod o volbě soudu. Zdálo by se tedy paradoxní, kdyby porušení pravidla překážky věci zahájené v případě, že byla uzavřena taková dohoda, nemělo dopad na uznání vydaného rozhodnutí.

70 Zadruhé předkládající soud uvádí, že porušení dohody o příslušnosti může mít za následek použití jiného práva, než které by se použilo, kdyby tato dohoda byla dodržena. V případě, že by se soud, jehož příslušnost nebyla určena, prohlásil za příslušný, byl by tedy žalovaný překvapen, jak pokud jde o soud, který bude věc projednávat, tak případně pokud jde o právo rozhodné pro podstatu sporu.

71 Konkrétně měla skutečnost, že se v projednávané věci rechtbank Zeeland-West-Brabant (Soud pro Zeeland – West Brabant) prohlásil za příslušný k rozhodnutí o žalobě, která u něj byla podána dne 3. února 2017, za následek, že o této žalobě bylo rozhodnuto podle nizozemského práva. Z toho pro společnost Gjensidige jakožto žalovanou v tomto řízení údajně plynul méně příznivý výsledek, než kdyby o žalobě bylo rozhodnuto podle litevského práva, tedy podle práva státu, jehož soudy byly určeny jako příslušné v dohodě o příslušnosti obsažené v předmětné smlouvě o mezinárodní přepravě.

72 V tomto ohledu je však třeba připomenout, jak bylo uvedeno v bodech 60 a 61 tohoto rozsudku, že v systému zavedeném nařízením č. 1215/2012 je pravidlem vzájemné uznávání, zatímco čl. 45 odst. 1 tohoto nařízení taxativně vyjmenovává důvody, ze kterých lze uznání rozhodnutí odepřít.

73 Je přitom nutno konstatovat, že unijní normotvůrce se rozhodl nezařadit porušení ustanovení oddílu 7 kapitoly II nařízení č. 1215/2012, který upravuje ujednání o příslušnosti, mezi důvody umožňující odepřít uznání rozhodnutí. Ochrana dohod o příslušnosti uvedená v tomto nařízení tedy nevede k tomu, že by samotné porušení těchto dohod představovalo důvod k odmítnutí uznání.

74 Kromě toho, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 117 svého stanoviska stran konkrétních důsledků uznání rozhodnutí rechtbank Zeeland-West-Brabant (Soud pro Zeeland – West Brabant) ze dne 25. září 2019, ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici nevyplývá žádná skutečnost, která by umožňovala konstatovat, že toto uznání nepřijatelným způsobem narušuje litevský právní řád tím, že je dotčena některá základní zásada, jak vyžaduje judikatura připomenutá v bodě 66 tohoto rozsudku.

75 Konkrétně nemůže být skutečnost, že o žalobě nerozhoduje soud určený v dohodě o příslušnosti, a že v důsledku toho není o této žalobě rozhodnuto podle práva členského státu, do jehož jurisdikce spadá tento soud, považována za porušení práva na spravedlivý proces takové závažnosti, aby uznání rozhodnutí o uvedené žalobě bylo zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného členského státu.

76 S ohledem na výše uvedené je třeba na druhou a třetí otázku odpovědět tak, že ustanovení čl. 45 odst. 1 písm. a) a e) bod ii) nařízení č. 1215/2012 musí být vykládána v tom smyslu, že neumožňují soudu členského státu odmítnout uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu z toho důvodu, že se posledně uvedený soud prohlásil v rozporu s dohodou o příslušnosti ve smyslu článku 25 tohoto nařízení, která je součástí smlouvy o mezinárodní přepravě, za příslušný k rozhodnutí o žalobě podané na základě této smlouvy.

K první otázce

77 S ohledem na odpověď na druhou a třetí otázku není třeba odpovídat na první otázku.

K nákladům řízení

78 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Ustanovení čl. 45 odst. 1 písm. a) a e) bod ii) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

musí být vykládána v tom smyslu, že

neumožňuje soudu členského státu odmítnout uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu z toho důvodu, že se posledně uvedený soud prohlásil v rozporu s dohodou o příslušnosti ve smyslu článku 25 tohoto nařízení, která je součástí smlouvy o mezinárodní přepravě, za příslušný k rozhodnutí o žalobě podané na základě této smlouvy.

Podpisy